

TEMA 7

ELS MITJANS TÀCTICS BÀSICS

ÍNDEX

1. EL PASSA I VA
 - 1.1. Classificació i característiques
 - 1.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
2. L'ENCREUAMENT
 - 2.1. Classificació i característiques
 - 2.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
3. LES PENETRACIONS SUCCESSIVES
 - 3.1. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
4. EL BLOQUEIG
 - 4.1. Classificació i característiques
 - 4.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
5. LA PANTALLA
 - 5.1. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
7. LA CORTINA
 - 7.1. Classificació i característiques
 - 7.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
8. LA DEFENSA DEL PASSA I VA
 - 8.1. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
9. EL LLISCAMENT
 - 9.1. Classificació i característiques
 - 9.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
10. EL CANVI D'OPONENT
 - 10.1. Classificació i característiques
 - 10.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
11. LA DEFENSA DEL BLOQUEIG
 - 11.1. Classificació i característiques
 - 11.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
12. BIBLIOGRAFIA

INTRODUCCIÓ

Recordem que els mitjans tàctics bàsics es classifiquen en ofensius i defensius. Els mitjans tàctics ofensius bàsics són estructures de col·laboració en les quals les accions de diversos jugadors es coordinen a fi d'aconseguir superioritat sobre la defensa. Aquests mitjans es basen a crear i aprofitar espais lliures a través de desplaçaments i passades (passa i va, encreuament i penetracions successives), i a través de l'obstaculització dels defensors (bloqueig, pantalla i cortina).

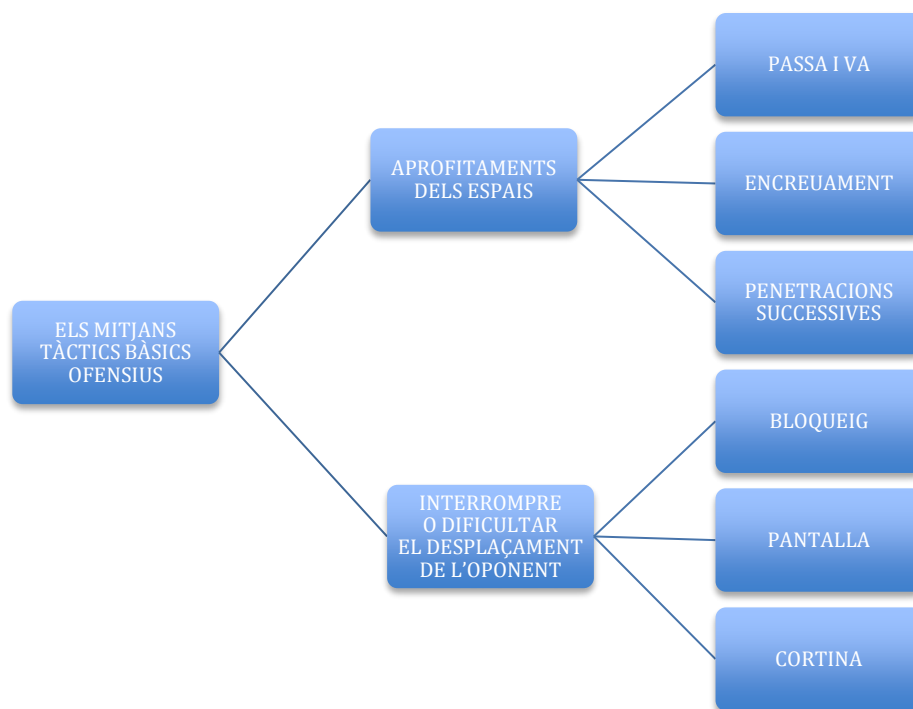

Figura 1. Els mitjans tàctics ofensius.

Els mitjans tàctics defensius bàsics són estructures de col·laboració en les quals les accions de diversos jugadors es coordinen a fi d'evitar la superioritat de l'atac quan aquest emprà mitjans ofensius bàsics. També podem definir-los com les reaccions preestablides de col·laboració que adopta la defensa contra una actuació atacant concreta o mitjans reactius (Antón, 2002). Són la defensa del passa i va, de l'encreuament, de les penetracions successives, del bloqueig, de la pantalla, de la cortina i la col·laboració defensa-porter.

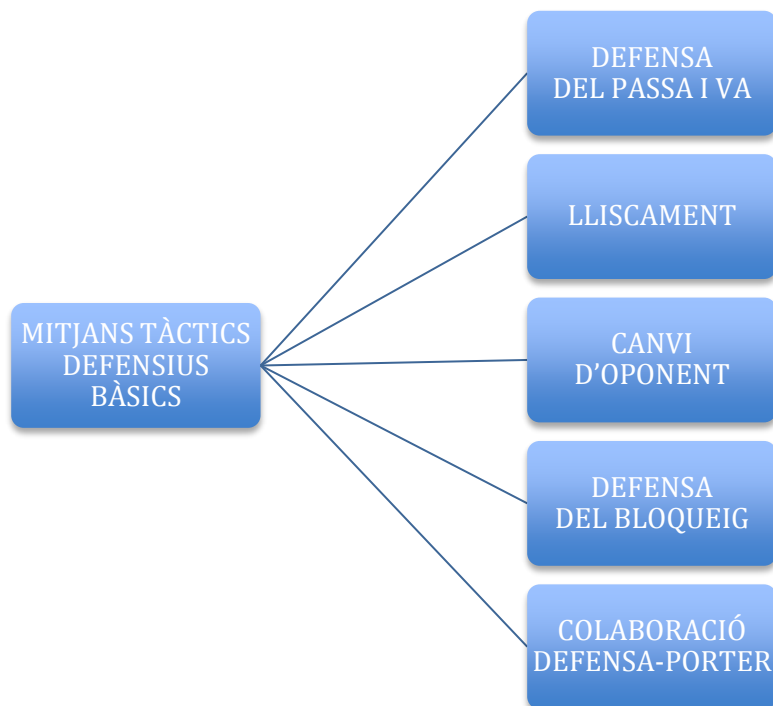

Figura 2. Els mitjans tàctics bàsics defensius.

En aquest tema veurem tots els mitjans tàctics ofensius i defensius bàsics excepte la col·laboració defensa-porter, que ja tractarem en el tema relacionat amb el porter.

1. EL PASSA I VA

El passa i va és la forma de joc col·lectiu ofensiu en què un jugador passa la pilota a un company que actua com a suport i a continuació es desmarca i la torna a rebre. Busca aconseguir una situació de superioritat numèrica o aconseguir la progressió d'un atacant fins a una distància eficaç de llançament. És especialment útil contra defenses pressionants, obertes, individualitzades o que tendisquen a funcionar en línia de llançament i en contraatac recolzat. Es regeix pel principi específic de passar la pilota a un suport i córrer. Constitueix un dels mitjans bàsics més importants que cal emprar en la iniciació i en l'aprenentatge bàsic del joc col·lectiu, en què es converteix en objectiu prioritari (Antón, 1998).

Com hem vist en el tema anterior, l'encreuament s'usa com el mitjà tàctic bàsic per a resoldre una situació de 2x2.

Es justifica especialment quan el posseïdor pateix un marcatge en proximitat i hi ha espais en profunditat en direcció a la porteria. Encara que al principi el passa i va s'entenia amb una disposició en profunditat o escalonada entre els protagonistes, amb el no-posseïdor de la pilota inicialment avançat, en l'actualitat el mitjà es considera tant amb una disposició en profunditat i amplada, i el no-posseïdor pot estar avançat, al mateix nivell o fins i tot retardat respecte al posseïdor inicial de la pilota (Antón, 1998).

1.1. Classificació i característiques

Seguint Antón (1998), classifiquem el passa i va segons diversos factors:

- Segons la concepció o l'objectiu del passa i va:
 - Passa i va en profunditat. Busca una aproximació ràpida a la porteria a fi de poder llançar la pilota i fer gol. Al seu torn, podem distingir-lo segons la zona on s'efectua el desplaçament de l'iniciador-beneficiari en:
 - Passa i va per zona pròxima: quan segueix una trajectòria pròxima al col·laborador.
 - Passa i va per zona allunyada: quan la trajectòria s'allunya del col·laborador.
 - Passa i va amb protagonistes en eix: els dos protagonistes estan situats en el mateix eix respecte a la porteria.
 - Passa i va en amplària. Busca obrir la defensa amb l'objectiu que apareguen espais lliures que l'atac pugui ocupar.
- Segons l'adaptació de l'atac a la resposta defensiva:
 - Passa i va i torna: l'iniciador s'atura bruscament i torna a la situació inicial.
 - Passa i va doble: encadenament entre els mateixos protagonistes de dos passa i va.
 - Passa i va fals: hi ha un altre beneficiari diferent de l'iniciador.

1.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Perquè l'execució del passa i va siga efectiva, la conducta dels jugadors ha de complir unes certes característiques. L'iniciador-beneficiari ha de:

- Ajustar el tipus de passada segons la proximitat de l'oponent directe i dominar totes les formes de passada.
- Fer canvi de ritme i direcció.
- Desplaçar-se a l'espai lliure.
- Rebre la pilota adequadament en cursa i enllaçar aquesta acció amb passada o llançament.

El col·laborador ha de:

- Ajustar la seua conducta al moment de passada i de desmarcatge del company.
- No oblidar les seues pròpies possibilitats de penetració.
- Dominar les possibilitats de passada amb oposició pròxima.

2. L'ENCREUAMENT

L'encreuament és la forma de joc col·lectiu ofensiu per la qual un jugador ocupa l'espai creat per un company que ha fixat al seu oponent (parell). Aquesta ocupació s'efectua per darrere i busca assolir una situació de superioritat numèrica o aconseguir la progressió d'un atacant fins a una distància eficaç de llançament. Antón (1998) el defineix com una interacció entre dos atacants que actuen enfront de la defensa i que realitzen les seues trajectòries en sentit contrari fent-les coincidir en un punt, de manera que el posseïdor inicial fixa l'oponent directe i li dificulta o li retarda la intervenció sobre el següent atacant que tracta d'explotar l'espai creat.

Es considera un mitjà de domini imprescindible en el desplegament de qualsevol concepte de joc en atac i, a més, té especial utilitat ens defenses amb poca basculació (que tendeixen a funcionar en línia de tir) o amb errors en els canvis d'oponent. A través de l'encreuament poden aconseguir-se objectius específics com ara els següents:

- Assolir una situació idònia de llançament a distància.
- Aconseguir una situació de superioritat numèrica que facilite la penetració.

- Crear confusió en la intervenció defensiva i retardar el canvi d'oponent o forçar l'error.
- Provocar una alineació indeguda allunyada de la línia de sis metres i, així, crear un espai interior que el pivot pot aprofitar amb desmarcatges oportuns.
- Facilitar l'encadenament d'altres mitjans tàctics en altres zones a partir d'una certa aglomeració defensiva que es produeix en la zona de l'encreuament per les reaccions defensives.

2.1. Classificació i característiques

Podem classificar els encreuaments a partir dels factors següents:

- Segons les adaptacions en l'execució de l'encreuament, a partir de la resposta defensiva:
 - Encreuament amb trajectòria real: els dos jugadors completen la trajectòria i fan la passada entre ells.
 - Encreuament amb trajectòria falsa: no es completa la trajectòria del jugador beneficiari de l'encreuament i fan la passada entre ells.
 - Fals encreuament: l'iniciador llança o penetra sense passar la pilota al company que efectua l'encreuament.
- Segons el nombre de jugadors que hi participen:
 - Encreuament simple: realitzat per dos jugadors situats en llocs limítrofs.
 - Encreuament doble: hi intervé un tercer jugador que encadena un segon encreuament.

2.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Perquè l'encreuament siga efectiu, la conducta dels jugadors ha de tenir unes certes característiques. Així, l'iniciador ha de:

- Mantenir una intenció de tir i penetració, amb orientació adequada cap a la porteria.
- Fer un desplaçament curvilini cap a la porteria, alternant els espais.
- Percebre en tot moment l'oponent directe, la pilota i el beneficiari.

- Passar la pilota en el moment i la forma més oportuns, encara que com que la distància de passada és en general molt curta (entre 0,5 i 1,5 metres), d'ací la necessitat de fer passada en deixada.

El col·laborador-beneficiari ha de:

- Respondre amb canvi de ritme i dirigir-se a l'espai lliure creat.
- Descriure una trajectòria en profunditat amb orientació adequada cap a la porteria.
- No fer l'encreuament si es perjudica la continuïtat dels suports i la circulació de la pilota.
- Observar abans de rebre la pilota la resposta defensiva en el canvi d'oponent a fi d'ajustar-s'hi.

L'efectivitat requereix el domini de tres principis tàctics individuals:

- Atac a l'interval. En aquest atac es busca penetrar en l'espai lliure situat entre dos defensors amb la intenció de fixar-los, a tots dos. Han d'aplicar-lo tant l'iniciador, posseïdor de la pilota, com el beneficiari.
- Mobilització de l'adversari. En aquest cas es refereix a l'oponent directe del posseïdor inicial de la pilota, i s'aconsegueix amb el canvi de direcció oportú, fixant-lo fonamentalment en amplada i creant un espai al costat contrari del desplaçament.
- Intervenció successiva del beneficiari sobre el mateix espai, que juga en profunditat i s'encreua per darrere de l'iniciador.

I també principis tàctics col·lectius:

- Considerar que, encara que s'aconsegueix superioritat, ben sovint ha d'encadenar-se amb altres mitjans tàctics (per ex., penetracions successives).
- És convenient fer els encreuaments en la zona on hi ha el pivot.

3. LES PENETRACIONS SUCCESSIVES

Les penetracions successives són una forma de joc col·lectiu amb la qual els jugadors intenten ocupar espais lliures, fixar l'oponent directe (parell) i, si és possible, un altre oponent no directe (imparell). Antón (1998) considera com a principals trets característics que un jugador amb pilota i un altre sense pilota ataquen

successivament i escalonadament cap a la porteria buscant l'espai lliure entre els defensors, amb trajectòries que tenen una certa similitud i paral·lisme. Aquesta classe d'atac també es denomina atac en paral·lel.

Així doncs, les penetracions successives són una forma de joc col·lectiu ofensiu amb la qual el jugador amb pilota ataca en l'interval entre dos defensors i, així, facilita la penetració del company limítrof. Busca aconseguir una situació de superioritat numèrica que permeti la penetració fins a la línia de sis metres o la progressió cap a una distància eficaç. És un dels mitjans tàctics col·lectius més característics d'un atac posicional contra una defensa de zona que actua en bloc defensiu, encara que també és un mitjà tàctic que pot emprar-se en el joc circulant a través de circulacions de jugadors a altres llocs específics i l'enllaç de l'activitat a partir del nou lloc. La freqüència d'ús d'aquest mitjà es justifica, a més de per la simplicitat i eficàcia, perquè constitueix el punt de partida per a encadenar-lo amb altres mitjans tàctics i per a produir una fixació dels defensors pròxima a la línia d'àrea de porteria que *aplana* el bloc defensiu. També és el mitjà habitual per a explotar superioritats numèriques creades a partir dels mitjans tàctics.

3.1. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Perquè les penetracions successives siguin efectives, la conducta dels jugadors ha de tenir unes certes característiques. L'atacant amb pilota (AAP) ha de:

- Iniciar l'acció intentant penetrar en l'espai lliure entre dos defensors (atac a l'interval).
- Acabar la trajectòria de la penetració tan lluny com es pugui del seu imparell i mantenir protegida la pilota.
- No oblidar la penetració directa cap a la porteria si l'imparell no arriba a tancar l'espai o s'aconsegueix una distància eficaç per al llançament a distància.
- Si la situació dels defensors és escalonada, amb el defensor imparell més avançat, ben sovint fer la passada per darrere de l'esquena de l'imparell.

- Fer la passada de forma indirecta (amb bot) quan és el lateral qui penetra i passa la pilota cap a l'extrem.
- Passar-la en el moment adequat, quan s'ha fixat l'imparell sense arribar al contacte físic.

L'atacant sense pilota (ASP) adjacent o continuador ha de:

- Fer un canvi de direcció. La primera trajectòria per a facilitar la fixació del seu defensor parell per l'iniciador; i la segona per a explotar l'espai creat.
- Fer la segona trajectòria ajustada a l'acció del seu defensor parell.
- Si no aconsegueix crear prou espai per a enllestir l'acció, cal passar-la a un altre company que es converteix en el beneficiari següent.
- Si els defensors basculen i recuperen la línia de tir amb els seus parells, valorar la possibilitat de canviar el costat de penetració, començar una nova ronda de penetracions successives i tancar l'espai.
- Valorar la possibilitat de fer un encreuament si el defensor parell de l'atacant amb pilota (iniciador) ha basculat i ha recuperat la línia de tir.

Així mateix, l'efectivitat requereix el domini de principis tecnicotàctics de funcionament de l'equip:

- Ha d'haver-hi escalonament en la intervenció dels jugadors.
- Els jugadors han d'intervenir successivament sobre els diversos espais que es van obrint en la defensa.
- Els jugadors han de rebre la pilota en desplaçament.
- Les passades s'han de fer lleugerament cap arrere.
- Les passades habituals s'han de fer en pronació.
- Els jugadors en llocs limítrofs han de mantenir una separació intermèdia.
- Cal evitar en la fixació el contacte físic amb el defensor.
- Cal considerar que pot haver-hi un altre beneficiari diferent del lloc limítrof.
- Cal considerar que poden produir-se bots del lloc limítrof segons la resposta anticipada en la basculació de la defensa.

- Quan hi ha superioritat numèrica de la defensa, és convenient que l'iniciador siga un dels extrems.
- Qualsevol jugador, quan intervé en el mitjà tàctic, ha d'evitar el bot.

4. EL BLOQUEIG

El bloqueig és la forma de joc col·lectiu ofensiu amb la qual un atacant interromp el desplaçament de l'oponent del seu company a fi d'aconseguir situacions de superioritat. Aquest mitjà té un cert caràcter defensiu perquè el bloquejador *defensa* el seu company de l'atac de l'oponent defensor, i es basa en el principi de l'anticipació espacial a través de l'obstaculització amb el mateix cos.

Encara que el bloqueig és fonamentalment un mitjà tàctic que requereix una cooperació i sincronització excel·lent entre els atacants, l'èxit depèn en gran manera d'una tècnica correcta d'execució. Com a mitjà tàctic, no ha de plantejar-se exclusivament com una acció de finalització ofensiva, perquè sovint no s'aconsegueix prou avantatge per a aconseguir una penetració o un llançament, però sí que produeix desajustos defensius que es poden aprofitar encadenant altres mitjans individuals o grupals. Els pivots amb els llocs específics de l'equip són els qui més sovint apliquen aquest mitjà perquè es troben molt pròxims als defensors i sovint fora del seu camp visual. Els extrems també solen aplicar-lo després de circular. Els laterals normalment en són beneficiaris.

4.1. Classificació i característiques

Per a Antón (1998), l'execució temporal del bloqueig s'estructura en tres fases:

- La iniciació: el bloquejador decideix les característiques del bloqueig i comença un desplaçament o adopta una posició.
- La realització: el bloquejador interromp el desplaçament del defensor i el beneficiari es dirigeix a la zona alliberada.
- L'explotació: el beneficiari aprofita l'espai lliure i el bloquejador fa l'eixida o la continuació del bloqueig.

Els protagonistes en atac són:

1. El bloquejador: interromp el desplaçament del defensor. En els bloquejos dinàmics pot convertir-se en segon beneficiari.
2. El beneficiari: intenta aprofitar els avantatges del bloqueig.
3. El col·laborador directe ofensiu, en els bloquejos indirectes: té la possessió de la pilota en el moment del bloqueig.
4. El segon bloquejador en els bloquejos dobles: actua bloquejant simultàniament o successivament amb el bloquejador. Sobre el mateix defensor o sobre el col·laborador directe defensiu.

Els protagonistes en defensa són:

1. El bloquejat. Pateix el bloqueig. Normalment és l'oponent directe del beneficiari, encara que també pot ser l'oponent directe del bloquejador.
2. El col·laborador directe defensiu. Intenta evitar que el bloqueig tinga èxit. Normalment és l'oponent directe del bloquejador.

El bloqueig pot classificar-se segons diversos factors:

- Segons la trajectòria del bloquejador: lateral, diagonal, frontal, per darrere i inexistent.
- Segons la intencionalitat del bloquejador: premeditats i causals o improvisats.
- Segons la presa de la iniciativa: habitual, quan la iniciativa la té el bloquejador, i guiat, quan la iniciativa la té el beneficiari que *fica* l'oponent en el bloqueig d'un company.
- Segons el nombre de bloquejadors: bloqueig simple i bloqueig doble.
- Segons la relació del bloquejador amb la pilota: bloqueig sense pilota i bloqueig amb pilota.
- Segons el nombre de bloquejats simultanis: bloqueig simple (un sol jugador bloquejat) o bloqueig doble (dos jugadors bloquejats, cadascun per un jugador).
- Segons el lloc del bloquejador respecte al bloquejat: bloqueig per davant, per darrere, interior i exterior.

- Segons l'orientació del bloquejador respecte al bloquejat: bloqueig de front, d'esquena i lateral.
- Segons la responsabilitat de marcatge del bloquejat: bloqueig al parell, quan el bloquejador dificulta el desplaçament del defensor parell de l'atacant amb pilota (AAP), i bloqueig a l'imparell, quan el bloquejador dificulta el desplaçament d'un defensor adjacent al parell de l'AAP.
- Segons la relació del beneficiari amb la pilota: bloqueig directe quan el beneficiari és l'AAP, i bloqueig indirecte quan el beneficiari és un atacant sense pilota (ASP).
- Segons la intervenció dels defensors en el bloqueig:
 - Bloqueig consumat: quan el beneficiari ocupa i aprofita l'espai lliure creat en el bloqueig.
 - Bloqueig fals: quan el bloquejador, en lloc d'arribar a consumir el bloqueig, aprofita el desplaçament per a desmarcar-se i rebre la pilota.
 - Bloqueig contrarestat: quan el beneficiari no aconsegueix ocupar l'espai lliure perquè és ocupat prèviament per la defensa.
- Segons el lloc on es fa: bloqueig en primera línia defensiva i bloqueig en segona línia defensiva.
- Segons el dinamisme posterior del bloquejador: bloqueig estàtic si el bloquejador no es desplaça després del bloqueig, i bloqueig dinàmic si el bloquejador es desplaça una vegada efectuat el bloqueig, generalment cap a la porteria de l'equip contrari.
- Segons la trajectòria d'eixida del beneficiari: bloqueig amb eixida normal quan el beneficiari aprofita l'espai lliure creat en el bloqueig, i bloqueig amb eixida falsa quan el beneficiari aprofita la polarització de l'atenció del defensor cap al costat del bloqueig per a eixir per l'altre costat.

4.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Segons Antón (1998), perquè el bloqueig siga efectiu, la conducta dels jugadors ha de tenir unes certes característiques. El bloquejador ha de:

- Ajustar les característiques del seu desplaçament al beneficiari, als defensors i a la pilota.
- Fer una parada abans del contacte físic amb el bloquejat i evitar prominències corporals, espentes o agafades.
- Disminuir el centre de gravetat per tal d'evitar ser desequilibrat.
- Estar preparat per a qualsevol acció posterior.
- Intentar sorprendre el bloquejat.
- Intentar situar-se en una posició favorable per a continuar el joc.

Mentre que el beneficiari ha de:

- Ajustar les característiques del seu desplaçament al bloquejador, als defensors i a la pilota.
- Si té la pilota, protegir-la al màxim amb el cos i situar-la tan lluny del defensor com puga.
- Preparar el bloqueig intentant portar l'oponent a un lloc favorable al bloquejador.
- Fer una trajectòria pròxima al bloquejador a fi d'evitar l'eixida del bloquejat per davant del bloqueig.
- Estar sempre preparat per a continuar el mitjà tàctic i enllaçar-lo amb altres procediments tàctics.

En general:

- S'ha de fer ràpidament, sense molta preparació.
- El bloquejador ha d'arribar al punt triat o estar-hi situat instants abans que ho faça el beneficiari.
- Els dos jugadors han de considerar la possibilitat de la reacció defensiva adequada per a encadenar immediatament altres possibilitats.
- El bloqueig ha de sorgir espontàniament i s'ha d'entendre com una intenció tàctica permanent del bloquejador (generalment el pivot).

5. LA PANTALLA

La pantalla és un cas especial de bloqueig doble, triple o múltiple, realitzat per dos o més protectors en favor d'un beneficiari AAP, per evitar que siga marcat en proximitat, de manera que pugui fer un llançament a distància amb menys probabilitat de ser controlat, encara que també pot haver-hi continuacions.

Es caracteritza perquè uns quants jugadors es col·loquen davant de l'oponent directe del beneficiari d'aquesta acció (que té la pilota) i així eviten que es desplaça en profunditat sobre la trajectòria del llançador. El jugador amb pilota es desplaça cap als seus companys buscant més aproximació a la porteria abans del llançament, que ha de produir-se per damunt d'aquests.

5.1. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Perquè la pantalla siga efectiva, la conducta dels jugadors ha de tenir unes certes característiques (Antón, 1998).

Els protectors han de:

- Executar la pantalla amb una tècnica semblant a la dels bloquejos frontals: poden estar orientats de front o d'esquena als defensors.
- Situar-se davant dels defensors en una zona eficaç per al beneficiari.
- Intentar arribar al lloc tan simultàniament com siga possible i mantenir la màxima proximitat.
- Parar abans d'arribar al contacte físic amb els defensors.
- Aguantar amb la resistència mútua que permet el reglament les possibles irregularitats de la defensa per tal de poder aprofitar la llei de l'avantatge.
- Si es produeix l'eixida d'un defensor, el protector corresponent ha de convertir la pantalla en dinàmica i desmarcar-se per l'espai lliure interior creat.

El beneficiari ha de:

- Acostar-se als protectors en una trajectòria en profunditat, amb adequada orientació cap a la porteria.
- Percebre en tot moment les respostes dels defensors i dels companys a fi d'adaptar la seua conducta a aquelles si cal fer-ho.

En general:

- La complexitat aconsella no introduir-la en el procés d'ensenyament fins que s'assoleix la fase d'aprenentatge especialitzat.
- La pantalla ha de fer-se en els llocs que corresponen als punts forts dels llançadors.
- És convenient que s'aprofiten les situacions de colp franc perquè permeten més facilitat de coordinació.
- A fi de facilitar la coordinació entre jugadors, el pivot es pot situar prèviament en la zona on es farà.
- Habitualment, el central i el pivot són els encarregats d'actuar com a protectors.
- A partir de la pantalla es poden explotar altres mitjans tàctics a causa de l'aglomeració de defensors que aquesta acció produeix.

7. LA CORTINA

Es considera una acció col·lectiva entre dos jugadors en què un d'ells protegeix el llançament a distància de l'altre, desplaçant-se amb pilota o sense de forma obliqua per davant del company i davant de la defensa a fi de tractar de distraure-la i pertorbar-la, i el segon fa una trajectòria dirigida a aquest espai intentant llançar la pilota a distància.

7.1. Classificació i característiques

La cortina té les característiques següents:

- El jugador que protegeix el llançament a distància de l'altre es desplaça, amb pilota o sense, de forma obliqua per davant del company i davant de la defensa.
- El segon jugador es desplaça a aquest espai i intenta llançar la pilota a distància.

Es classifica segons diversos criteris (Antón, 1998):

- Segons la posició de partida de l'iniciador: cortina des de lloc limítrof (simple) i cortina des de lloc no limítrof.
- Segons la resolució de la cortina quan s'executa amb pilota: cortina verdadera quan l'iniciador la passa el beneficiari perquè aquest la llance, i falsa cortina quan l'iniciador finta una passada al beneficiari i després penetra cap a la porteria amb la pilota.
- Segons la continuació després de la cortina quan s'efectua amb pilota: cortina sense devolució, quan el beneficiari de la cortina la llança a la porteria, i cortina amb devolució (o doble passada) quan el beneficiari, en lloc de llançar la pilota, la torna a passar al jugador que ha fet la cortina.

7.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Perquè siga efectiva, la conducta dels jugadors ha de tenir unes certes característiques (Antón, 1998; Sánchez, 1991).

L'iniciador ha de:

- Ajustar el seu desplaçament a la distància eficaç del beneficiari i al joc de l'equip.
- Seguir una trajectòria diagonal o obliqua a la porteria contrària.
- Modificar la seua trajectòria una vegada ha passat per davant del beneficiari i dirigir-se cap a la porteria contrària.
- En cas d'executar-la amb pilota, passar en el moment d'encreuament simultani i orientar-se d'esquena a la porteria.

El beneficiari ha de:

- Seguir una direcció obliqua cap a la porteria però amb marcada profunditat.
- Llançar-la en el moment oportú, quan les dues trajectòries s'encreuen.
- Tenir present la possibilitat d'enllaçar la maniobra amb altres mitjans tàctics.
- Tenir present la possibilitat de fer una finta de llançament amb bot.

En general:

- Les trajectòries es fan de forma pràcticament simultània entre els dos protagonistes de la cortina.
- Una vegada finalitzada la cortina, hi ha un canvi de llocs en els jugadors.
- La continuïtat en les cortines condueix a circulacions complexes.

8. LA DEFENSA DEL PASSA I VA

La defensa del passa i va és la forma de joc col·lectiu amb la qual els defensors, en cas de passa i va dels atacants, intenten evitar la progressió de l'iniciador-beneficiari per mitjà de bloqueig defensiu i, en cas de no aconseguir-ho, fent un canvi d'oponent.

L'objectiu és:

- Evitar la progressió a l'espai lliure del beneficiari del passa i va.
- Evitar la continuació efectiva del passa i va amb una nova passada al col·laborador (passa i va doble).

Aquest mitjà tàctic col·lectiu ha pres rellevància a partir de l'augment d'ús de defenses obertes o individualitzades.

8.1. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Perquè la defensa del passa i va siga efectiva, la conducta dels jugadors ha de tenir unes certes característiques.

El defensor de l'iniciador-beneficiari ha de:

- Bascular, retrocedint, tan ràpidament com pugui cap al nou passador.
- Si l'oponent continua progressant, canviar d'oponent amb el company que fa el doblatge i recuperar la nova zona de responsabilitat.

El defensor del col·laborador ha de:

- Fer un marcatge en proximitat, molt més estricte com més prop estiga de la línia de sis metres.
- Si l'oponent fa la passada posterior, bascular en ajuda sobre la zona de la pilota i doblar si és necessari.

9. EL LLISCAMENT

El lliscament és una intervenció coordinada entre dos defensors que mantenen la seua responsabilitat sobre els parells respectius encreuant les seues trajectòries, i s'usa per a contrarestar un encreuament o circulació d'atacants, sempre que la situació entre tots dos siga escalonada i siga difícil aconseguir l'alineació.

En la defensa zonal tancada, el canvi d'oponent és el mitjà bàsic, mentre que el lliscament és un mitjà que és pot emprar com a recurs. En defenses zonals obertes o individualitzades, el lliscament passa a ocupar un lloc prioritari en la solució dels problemes. L'objectiu general del lliscament és contrarestar la circulació i els encreuaments dels atacants estant els defensors escalonats a fi d'evitar errors en la realització de canvi d'oponent, per les dificultats de camp visual de com a mínim un dels defensors.

9.1. Classificació i característiques

El lliscament pot classificar-se segons la situació dels executants en:

- Lliscament en distinta línia: quan el defensor de l'iniciador està situat en primera línia defensiva i el defensor del beneficiari en segona línia defensiva.
- Lliscament en la mateixa línia: quan el defensor de l'iniciador i del beneficiari estan situats en la mateixa línia defensiva.

9.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Perquè el lliscament siga efectiu, la conducta dels jugadors ha de tenir unes certes característiques. Així, el defensor del portador-iniciador ha de:

- Fer marcatge en proximitat en cas de penetració d'aquest i intentar evitar la passada o interceptar-la.
- Una vegada feta la passada, cal estar atent a interceptar la pilota si es produeix una passada, situant-se entre el nou atacant amb pilota i l'oponent directe.

D'altra banda, el defensor del beneficiari ha de:

- Iniciar el desplaçament per darrere del company en el moment en què l'oponent comença l'encreuament.

- Quan l'oponent rep la pilota, intentar controlar-lo.

10. EL CANVI D'OPONENT

És el mitjà alternatiu al lliscament i podem considerar-lo un dels mitjans tàctics defensius més antics, importants i esmentats en l'evolució de l'handbol. De fet, es pot considerar com "la unitat tàctica de base en la defensa zonal". Oliver i Sosa (1996) el defineixen com la forma de joc col·lectiu amb la qual els defensors, en cas d'encreuament dels atacants, canvien d'oponent directe i cada defensor manté la seua zona original. Busca evitar la penetració fins a sis metres o el llançament efectiu del beneficiari de l'encreuament. Així mateix, s'aplica quan un atacant abandona la seua zona amb un desplaçament ampli. Es manté la mateixa estructura de la defensa en zona.

Una de les condicions més importants per a executar aquest mitjà tàctic és el fet que els defensors implicats estiguen en el mateix pla o nivell, situació que es denomina estar alineats. Només d'aquesta manera és possible fer amb eficàcia el canvi de responsabilitats sense confusions i amb la rapidesa que exigeix el joc. Aquesta necessitat fa que l'ús d'aquesta acció siga molt més freqüent i imprescindible quan les defenses són menys profundes i actuen més en bloc defensiu que quan actuen amb més profunditat o amb formes defensives més individualitzades, situacions en què el mitjà tàctic més emprat és el lliscament. En les defenses zonals, el canvi d'oponent és el mitjà bàsic (d'ús permanent) i el lliscament és el mitjà de recurs (d'ús esporàdic), mentre que en defensa individualitzada ocorre al revés.

10.1. Classificació i característiques

Es classifica, igual que el lliscament, segons la situació dels executants en:

- Canvi d'oponent en distinta línia: quan el defensor de l'iniciador està situat en primera línia defensiva i el defensor del beneficiari en segona línia defensiva.
- Canvi d'oponent en la mateixa línia: quan el defensor de l'iniciador i del beneficiari es troben en la mateixa línia defensiva.

10.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Perquè el canvi d'oponent siga efectiu, la conducta dels jugadors ha de tenir unes certes característiques. El defensor del beneficiari ha de:

- Demanar el canvi d'oponent tan prompte com pugui i assumir el control de l'iniciador, si pot ser abans que la passada es produïska.
- Atacar immediatament el portador de la pilota.

El defensor de l'iniciador-portador ha de:

- Fer el canvi d'oponent i encarregar-se del beneficiari quan perceba que el company ha iniciat el canvi d'oponent.
- No fer el canvi d'oponent quan el portador ha sigut controlat o es troba en el moment de llançar.

11. LA DEFENSA DEL BLOQUEIG

La defensa del bloqueig o contrablocatge, podem definir-la com la forma de joc col·lectiu amb la qual els defensors, en cas de bloqueig dels atacants, intenten contrarestar aquesta acció a fi d'evitar la progressió a l'espai lliure del beneficiari del bloqueig i evitar la continuació efectiva del bloqueig amb una nova passada al bloquejador (Oliver i Sosa, 1996; Sánchez, 1991). El principi específic que ha de regir la intervenció dels protagonistes és: l'obstaculització de l'adversari (el bloqueig) es combat amb anticipació, esquivament i contacte físic.

11.1. Classificació i característiques

Pot plantejar-se amb un canvi d'oponent o amb un lliscament.

➤ Canvi d'oponent

Com hem vist més amunt, aquesta opció defensiva es caracteritza perquè el col·laborador directe defensiu (l'oponent directe del bloquejador) capta el bloqueig, es desplaça darrere del bloquejador, se situa pròxim i lateral a ell i busca quedar entre el bloquejador i el beneficiari del bloqueig. A continuació assumeix el control del beneficiari. D'altra banda, el bloquejat es col·loca entre el bloquejador i la porteria, assumeix el control d'aquest i es consuma el canvi d'oponent.

➤ El lliscament

Com hem vist més amunt, és un plantejament de defensa del bloqueig alternatiu a l'anterior. Es caracteritza perquè el col·laborador directe defensiu capta el bloqueig, es desplaça darrere del bloquejador, se situa pròxim i lateral a ell, busca quedar entre el bloquejador i el beneficiari del bloqueig i continua responsabilitzant-se del bloquejador. D'altra banda, de primer intenta passar per davant del bloquejador fent marcatge en proximitat al beneficiari. En cas de no poder passar per davant, passa per darrere i assumeix fer tard al llançament del beneficiari.

11.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Exposarem les bases del contrablocatge amb canvi d'oponent que és el mitjà emprat en les defenses zonals, defenses que són les bàsiques en l'handbol (Antón, 1998).

El col·laborador directe defensiu ha de:

- Iniciar el desplaçament cap al bloquejador tan prompte com percep la intenció que té.
- Col·locar-se pròxim al bloquejador a fi de dificultar que pugui continuar ràpidament el bloqueig.
- Fer marcatge en proximitat sobre el beneficiari des d'aquesta posició i intentar evitar la passada al bloquejador.

El bloquejat ha de:

- Assumir ràpidament el marcatge del bloquejador i intentar interceptar la possible passada del beneficiari.
- Si hi ha espai per darrere, retrocedir i col·locar-se entre la porteria i l'atacant; si no hi ha espai, marcar per davant.

7. BIBLIOGRAFIA

- Antón, J. L. (1998). *Balonmano, táctica grupal ofensiva: concepto, estructura y metodología*. Madrid: Gymnos.
- Antón, J. L. (2002). *Táctica grupal defensiva*. Granada: Grupo Editorial Universitario.
- Guzman Luján, J. F. (2007). *Apuntes de balonmano: una propuesta teórico-práctica*.
- Oliver Coronado i col·laboradors (2009). *Guía de trabajo para la formación en balonmano. Programa de tecnificación grupo femenino*. Real Federación Española de Balonmano.
- Oliver, J. F. i Sosa, P. D. (1996). *Balonmano*. Ministeri d'Educació i Cultura. Consell Superior d'Esports. Madrid.